

A DOLGOZÓ NÉP PÁRTJA KEZDEMÉNYEZŐ BIZOTTSÁGÁNAK PLATFORMJA

Vajdaság Dolgozó Népe Pártjának Kezdeményező Bizottsága 1939-ben dolgozta ki programját. Tudomásunk szerint a szöveget magyar nyelven is megjelentették, de ennek nem jutottunk nyomára, s ezért a programot mostani fordításban közöljük. Az eredeti magyar nyelvű dokumentum felkutatása minden bizonnyal jelentős hozzájárulás lenne történelmi múltunk feltárásához.

I.

Jugoszlávia munkásosztálya az utóbbi húsz esztendő alatt óriási politikai erővé fejlődött, és nagy politikai érettségről tett tanúbizonyságot. A nép minden megmozdulásában a szabadságért, a kenyérért, a békéért, Jugoszlávia minden népe nemzeti egyenjogúságáért Vajdaság és Jugoszlávia más népeinek munkásosztálya állt az élen, mindenkor a legkövetkezetesebb és leghatározottabb volt, soha nem bocsátkozott semminemű rothadt kompromisszumba.

Ma, amikor az ország demokratizálódásáról beszélünk, különösképpen hangsúlyoznunk kell, hogy ahhoz eljutni, és azt végrehajtani a munkásosztály nélkül nem lehet. Ez azt jelenti, hogy a munkásmozgalom legalizálása nélkül, amit a népellenes uralom törvényen kívül helyezett, a demokratizálódás el sem képzelhető, és ugyanígy kivívni sem lehet, ha azok az erők, amelyek valóban erre törekszenek, nem látják be, hogy a demokratizálódást csakis a munkásosztállyal való szoros együttműködésben érhetik el.

Ennélfogva minden igaz demokratának síkra kell szállnia a munkásosztály legalizálásáért.

Az összes népek szabadságáért folyó mai politikai harcban a munkásosztály aktív részvételét úgy lehet a legjobban elnyerni, ha teljesen szabaddá tesszük a munkásság politikai szervezkedését.

II.

A dolgozó népnek szüksége van a maga pártjára. A DNP létrehozásának Kezdeményező Bizottsága azt az álláspontot képviseli, hogy ma nincs még egy szervezett munkás- és parasztpárt, amely a dolgozó nép többségének óhajai és érdekei szerint járna el. Ezért hozzá akarunk látni a párt végleges megalakításához, éspedig a következő alapvető irányelvekkel:

1) A munkásosztály önálló politikai tényező, és a munkásosztálynak megvannak a maga sajátos követelményei és céljai, amelyeket semmilyen más párt közvetítésével nem valósíthat meg, hanem csakis a maga pártja által.

2) Részt véve a népi harcban, ami a néphatalomért folyik, a munkásosztály minden demokratikus erővel kész együttműködni a teljes politikai egyenrangúság alapján.

3) A munkásosztály úgy véli, hogy harca csak akkor lehet eredményes, ha a városok és a falvak dolgozó népének minden rétege részt vesz benne. A munkásosztály csupán az egész dolgozó nép alkotórészének tekinti magát.

III.

A nemzetközi politikai helyzetnek ma az imperialista háború a legfőbb jellemzője. A nemzetközi munkásosztály álláspontja világos: küzdelem az összes imperialista háborúk ellen, harc azok ellen, akik előkészítették, vezetik, és most arra készülnek, hogy ezeket a háborúkat a semleges országokra is kiterjesszék.

Jugoszlávia munkásosztálya szerint az ország összes demokratikus erőinek az a legfőbb feladata, hogy elszánt harcot indítsanak mindazok ellen, akik hazánkat is bele akarják

sodorni az imperialista háborúba, idegen érdekekért. Jugoszlávia népeinek legfőbb érdeke a béke.

Ez elérhetővé válik: 1) Ha házámban kivívjuk a szabadságot, s a béke összes erői összefognak, és 2) ha Jugoszlávia külpolitikája véglegesen és őszintén magáévá teszi a balkáni államok szövetségének politikáját a Szovjet Szövetségre támaszkodva, amely a nagyhatalmak közül egyedül folytat békepolitikát, és védelmezi a kis népeket.

Ez a követelés ma annál fontosabb, és a megvalósításáért folytatott harc annál szükségesebb, mert egyes balkáni államok egyre inkább befolyása alá kerülnek az imperialista hatalmaknak, amelyek a Balkánon is ki akarják alakítani a maguk frontját.

A legjobban ezt az a kölcsönös segítségnyújtási paktum igazolja, amelyet egyrésztől Anglia és Franciaország, másrésztől pedig Törökország írt alá, az a paktum, amellyel Törökország az angol-francia imperializmus befolyása alá került, s amely valóban megnehezíti a balkáni államok szövetségének létrejöttét, hogy képesek legyenek szembeszegülni az Európa-szerre dühöngő imperialista háborúba való bevonásuk mindenfajta kísérletének.

A helyzet ilyen alakulása kiváltképpen megköveteli a Balkán minden népétől, hogy harcot indítson mindazok ellen, akik a Balkánt is lángba akarják borítani, ellentétben a Szovjet Szövetség politikájára való támaszkodással, ami a békét jelenti.

IV.

Az SZDK-Cvetković egyezmény a belső helyzetet jellemzi. Az egyezmény egyrészt a demokratikus tömegek harcának, másrészt pedig a súlyos nemzetközi helyzetnek a következménye. Ilyen formájában ez az egyezmény nem felel meg teljesen sem a szerb, sem a horvát tömegek kívánásának és felfogásának. Az SZDK-Cvetković egyezmény nem a szerb és a horvát nép egyezménye. Készítésében az uralkodó szerb körök vettek részt azzal a szándékkal, hogy előbb kettősszák a szerb és horvát munkástömegeket, amelyek a demokratizálódásért harcoltak, majd pedig, hogy megbontsák az összes jugoszláv népek egységét, amelyek teljes egyenjogúságot követeltek és követelnek.

Az egyezmény, mindenestre, előrelépést jelent. Ma már azonban azok az erők jutottak szóhoz, amelyek nem kívánják megvalósulását. Ezért a munkásosztálynak az a véleménye, hogy ma minden erőt mozgósítani kell ennek az egyezménynek a teljes végrehajtásáért, és annak népi egyezménnyé való átalakításáért.

A szerb nép, amely nem vett részt az egyezmény kidolgozásában, lázad a sovinszta és hegemonista felfogások ellen, melyek szerint az egyezmény túl messzire ment el a horvátoknak nyújtott engedményekben. A szerb nép úgy véli, hogy a horvát népek és Jugoszlávia egyetlen más népének sem engedményekre van szüksége, hanem arról van szó, hogy szabad és testvéri egyezséget kell kötni a horvátokkal. Ezt megvalósítva, önmaga számára is szabadságot akar teremteni.

V.

Változatlan és büntetlen maradt a diktatúra bürokratikus apparátusa, megmaradt az államvédelmi törvény, a reakciós sajtótörvény, a gyülekezésekre és megbeszélésekre vonatkozó törvény, a szenátusválasztási törvény, megmaradt úgyszólván minden, amit a diktatúra hozott létre a haladó elemek elleni harcban.

Mindennek gyökeres megváltoztatása helyett bekövetkezett a községi választások elnapolása és a szenátusi választások kiírása, és pedig a régi törvény szerint, a Stojadinović-rezsim által kinevezett községi és bánági tanácsok képviselőivel. Bekövetkezett egy úgynevezett „általános amnesztia” is, amely ugyan kiszabadította a horvát politikai elítélteket, de a többiek nagy részét a börtönökben hagyta.

A kormánynak ez a magatartása kétségtelenül ellentétben áll az egyezmény rendelkezéseivel, és ugyanennek a kormánynak az első intézkedéseivel: a Népszkupstina és a Szenátus feloszlátásával, a népképviselők választási törvényének hatálytalanításával és a Horvát Bánásgról szóló rendelet meghozatalával. Úgy véljük, ha az SZDK továbbra is képviselője akar maradni a horvát és a szerb demokratikus tömegeknek a Horvát Bánágban, akkor erőlyesen szembe kell szegülnie az egyezmény kiforgatásával a kormány radikalistáinak részéről, és a maga sajtójában sikra kell szállnia az egyezmény valóraváltásáért. Ellenkező esetben a felelőssége azonos lesz a Jugoszláv Radikális Közösségével.

VI.

Vajdaság és népeinek helyzete az utóbbi 20 évben rendkívül súlyos volt. A nagyszerb uraságok kizsákmányoló politikát folytattak Vajdaságban a saját számlájukra, a vajdasági nagyzadák egy csoportjának támogatásával.

Egy egész sor rendkívüli intézkedéshez folyamodtak, elrabolták a nép szabadságát, elfojtottak minden szabad gondolatot.

Vajdaságban a munkásosztály nehezebb helyzetben volt, mint a többi tartományban. Minden eszközzel azon fáradoztak, hogy a munkásosztály ne állhasson a dolgozó nép szabadságharcának élére.

Hogy milyen messzire ment el a népellenes uralom, az legjobban abból látszik, hogy az adócsavar, együttesen a hitelpolitikával és más intézkedésekkel Vajdaságot olyan tartománnyá tette, amelyben legtöbb a napszámos (65%).

Vajdaságban még ma is minden lakosnak átlagosan 290 dináros évi adókötelezettsége van. Az adók, a monopóliumok stb. révén az állam legnagyobb bevételei Vajdaságból származnak, amely cserébe úgyszólván semmint sem kap.

A hitelezésben Vajdaság rendkívüli módon háttérbe szorul. A Nemzeti Bank 1937-ben, váltóhiteleket osztva szét az egész országban, Vajdaságnak mindössze 120,5 millió dinárt juttatott, Szerbia viszont 705,1 milliót kapott. Hasonló arányokról szólnak a többi állami és félállami bankok jelentései is. Azok kapták a kölcsönöket, akik gazdaságilag a legerősebbek, a gazdaságilag gyöngébbek viszont, akiknek a legnagyobb szükségük lett volna rá, nem tudtak hitelhez jutni.

A nemzeti kisebbségek iránt Vajdaságban különleges politikát folytattak. A nemzeti kisebbségeket teljesen kizárták az agrárelosztásból, és ennél fogva egy barázda földet sem kaphattak. Emellett nemrégiben egy olyan törvényerejű rendelet lépett hatályba, amely a nemzeti kisebbségek tagjai számára megtiltja a föld-, a ház- és más ingatlanvásárlást. Megszüntették az összes középiskolákat a kisebbségek nyelvén, a nemzeti és művelődési szervezetekben pedig lehetetlenné tették a munkát. Különösen vonatkozik ez a magyarokra, akiknek háttérbe szorítása a legnagyobb méretű.

Magával a névleges agrárreformmal úgyszólván semmit sem értek el. A nagybirtokok továbbra is megmaradtak, csupán nyomorúságos földdarabkákat osztottak ki, amelyekből nem lehet megélni, a törlesztések és adók elviselhetetlenek voltak, az új földtulajdonosok tömegesen hagyták el a kapott földet, a tartósabb megoldások elhúzódtak a végtelenségig, a nemzeti kisebbségek nem kaptak földet. Így történhetett meg, hogy az 52 nagybirtok mellett, amelyek összesen 250 000 hold földdel rendelkeznek, 90 000 családnak egyetlen barázda földje sincs.

És éppen, mert Vajdaságnak megvannak a maga külön feladatai mind gazdasági, mind nemzeti téren, és mivel Vajdaság önálló történelmi egységet képez a maga hagyományaival, nem is kapcsolódhat egybe minden következmény nélkül a maga népeire nézve egyetlen más tartománnyal sem. A Vajdasági DNP Kezdeményező Bizottsága azon az állásponton van, hogy az eljövendő állami berendezkedésben Vajdaságnak egyenrangú egységet kell képeznie más tartományokkal egyetemben.

VII.

Hogy biztosítsuk az ország szabadságát és előrehaladását, s hogy végrehajtsuk demokratizálódását, követeljük:

Ne vegyünk részt az imperialista háborúban.

Kössünk szövetséget a balkáni államokkal a Szovjet Szövetségre támaszkodva, amely egyedüli biztosítóka a békének.

Demokratizáljuk országunkat.

Hozzunk törvényt a politikai szervezkedés szabadságáról.

Hozzunk törvényt a sajtószabadságról.

Engedjük szabadon minden politikai és katonai elítéltet, és szüntessük meg az államvédelmi törvényt és bíraskodást.

Egyenjogúságot és szavazati jogot a nőknek.

Írjuk ki a szkupstinai és községi választásokat.

Változtassuk át az SZDK-Cvetković egyezményt igazi népi egyezménnyé.

Oldjuk meg demokratikusan az összes nemzeti és tartományi kérdéseket Jugoszláviában.

A munkásosztály számára:

Teljes szabadságot a munkásszervezetek megszervezéséhez és tevékenységéhez.

Felosztatni a kinevezett igazgatóságokat a munkáskamarákban, a kerületi hivatalokban és a többi munkásintézményben, és kiírni a szabad választásokat.

Hatályon kívül helyezni a minimális napszámokra vonatkozó rendeleteket, és megadni a munkásoknak a teljes sztrájkjogot.

A szociális törvényhozás meglevő előírásainak alkalmazását, a munkásbizalmik szabadon történő megválasztását

40-órás munkahetet és fizetett szabadságot.

Kiterjeszteni a meglevő szociális törvényhozást a mezőgazdasági dolgozókra, és szabályozni a munkaidőt a mezőgazdaságban.

Az inasok szabad szervezkedését, az inasok szociális védelmére vonatkozó előírások alkalmazását és bővítését, kiváltképpen a munkaidő csökkentése tekintetében.

A dolgozó parasztság számára:

Az eddigi agrárreform revízióját, a föld elvételét a nagybirtokosoktól, a kolostoroktól és az egyháztól, annak ingyenes felosztását a dolgozó parasztság és a mezőgazdasági dolgozók között, tekintet nélkül vallási és nemzeti hovatartozásukra.

Ellátni az agrárföld-tulajdonosokat ingyenes mezőgazdasági leltárral és ingyenes hitelekkel.

Kamatmentes kölcsönöket adni a dolgozó parasztságnak mezőgazdasági leltár beszerzésére és a földművelés fejlesztésére.

Eltörölni az adóhátralékokat és csökkenteni az adókulcsot.

Eltörölni a parasztek adósságait.

Gondoskodni a mezőgazdasági termékek árának növeléséről, és harcot indítani az uzsorások és közvetítők ellen.

A többi középréteg számára:

Eltörölni a kisiparosok és a kiskereskedők adósságait.

Olcsó hiteleket biztosítani a kisiparosoknak és kiskereskedőknek.

Kötelező állami biztosításban részesíteni a kisiparosokat és a kiskereskedőket.

Eltörölni a kisiparosok és a kiskereskedők adóhátralékait, és csökkenteni számukra az adókulcsot.

Lehetővé tenni, hogy a népi értelmiség minden erejét az egész nép szolgálatába állítsák, s hogy a népi értelmiség is becsületes keresethez jusson, ami nem függhet senki könyörületességétől.

Teljesíteni az ifjúság gazdasági, politikai és kulturális követeléseit, az ifjúság szabad szervezkedése és tevékenysége, teljes joga, a munkásifjúság jobb és boldogabb élete érdekében.

Minden dolgozó réteg számára:

A monopóliumok és kartellek felszámolását.

A progresszív megadóztatás bevezetését.

Határozott és tényleges harcot a drágaság és a spekulációk ellen.

Harcot a munkanélküliség ellen, és a munkanélküliek teljes támogatását.

A robot megszüntetését.

Közmunkák bevezetését, a talajvizet földterületek kiszárítását, utak, vasútvonalak, iskolák, kórházak és bölcsődék építését.

A népi kisebbségek számára:

Agrárföldek kiosztását.

Engedélyt az ingatlanvásárláshoz.

Szabad szervezkedést a nemzeti, művelődési, politikai és gazdasági szervezetekben.

Teljes kiegyenlítődést a nemzetek tagjaival gazdasági, kulturális, nemzeti és politikai téren.

A megszüntetett és új iskolák megnyitását a népi kisebbségek nyelvén.

Vajdaság Dolgozó Népe Pártjának Kezdeményező Bizottsága